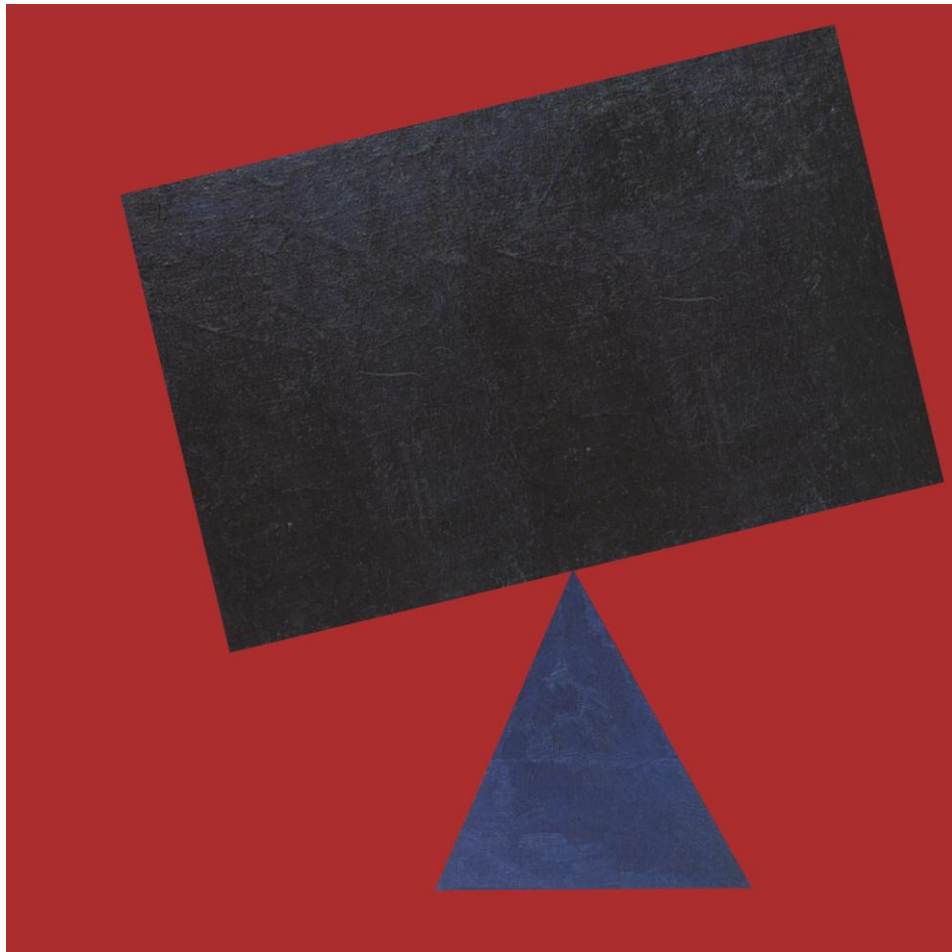

16^ο ΕΤΗΣΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Ελλήνων Ιστορικών Οικονομικής Σκέψης

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης-Τομέας Οικονομίας
6-7 Ιουνίου 2014

Έναρξη: Παρασκευή 6 Ιουνίου, Ώρα: 16:30
Αμφιθέατρο Σάκη Καράγιωργα Π

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ

Χαιρετισμοί-Έναρξη Εργασιών: 16:30

1^η Συνεδρία: 17:00-19:05

ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ Ι – ΜΝΗΜΗ ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΑΡΟΥΧ

Πρόεδρος: Νίκος Θεοχαράκης (ΟΕ, ΕΚΠΑ)

Σταύρος Δρακόπουλος (ΜΙΘΕ, ΕΚΠΑ) *Mathematical Psychics and Hydraulics: The Methodological Influence of Edgeworth and Fisher*

The scientific methodology of classical physics has been a constant influence in the development of orthodox economics. Clear signs of this can be found in the works of many classical economists such as Smith, Say, Cairnes and Mill. The physics influence became more apparent with the emergence of marginalism. The economic thought of F. Y. Edgeworth, however, is the peak of the influence of classical physics to economics. In Edgeworth's *Mathematical Psychics*, the identification of maximum energy in physics with that of the maximum pleasure in economic calculus, is central in his thought. In the same manner, I. Fisher, the founder of marginalism in the US, promoted a classical physics based economic methodology. The close analogy of physics and economics concepts and the application of tools from hydrodynamics to economic theory, are basic characteristics of his work. These views eventually dominated orthodox economic methodology. The paper argues that, apart from establishing the physics scientific ideal in economics, both of these authors provided the methodological justification for its adoption in economics. It also examines their subsequent influence on the formation of the current methodological approach in orthodox economics. In particular, it discusses their influence on key components of current mainstream economics such as: extensive use of mathematics, aversion to methodological discourse and anti-psychologism.

Μιγάλης Ζουμπουλάκης (ΟΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) *Risky Decision Making in Classical Political Economy and Beyond*

As against the established view in HET text books, elements of risk decision making were constantly present in economic theory, long before Frank Knight's famous contribution in 1921. Adam Smith announces the necessity of risk premium in chapter VI, of the first book when he says that "something must be given for the profits of the undertaker of the work who hazards his stock in this adventure" (1776: 54). In Chapter X he thoroughly analyzes the different kinds of "chances of profit" between lotteries, insurances, sea trade etc. Speaking of lotteries he even suggests a probabilistic argument: "there is not, however a more certain proposition in mathematics, than the more tickets you adventure upon, the more likely you are to be a loser" (1776: 121). J.S.Mill follows Smith in compensating risk as an element of profits of capital and distinguishes two sources of risk, "between different employments of capital in the same society, [and] the very different degrees of security of property in different states of society" (1848: 408). Elements of risky behaviour are also described in Marx's *Capital* (1867, vol. 1). Jevons was aware of Bernoulli's work and asks to his reader to take account of "the uncertainty of future events" when they estimate future interests (1871: 99). Finally, Marshall refers directly to Bernoulli twice to explain that the "satisfaction which a person derives from his income" depends on his initial endowment and applies this principle to the case of calculating the premium "insurance against risk" (1890: 111 n.2).

Ανδρέας Μασσαούτης (ΟΕ, Πανεπιστήμιο Τορίνου) *The Work of Herbert Simon in the GSIA in Developing Simulation Techniques, and the Significance for Economics*

The significance of Herbert Simon for many scientific fields can hardly be exaggerated. He has opened the way for many developments in many scientific fields. It is so for the development of simulation

techniques, the use of which he advocated from their very early beginning. Yet, in the case of Simon the breadth and diversity of his contributions has also an adverse effect. If it is difficult, even for the specialised historian of science, to keep track of the historical record of a scientific field or the contributions of a scientist, it is more so with Simon. So it is often the case that aspects of his work, that still carry significance for contemporary issues, do not get the attention that could have had. So it is not a surprise that Riciardi et al., (2006, par.1, 3) point at a series of seminal, as they call them, methodological papers about simulations, by Simon and his colleagues. This does not mean that there is no literature on Simon. Quite the contrary, it is well developed and has covered many aspects. Illustrative examples, that are relevant for our work here, is the work of Crowther-Heyck (2006) who pays attention to the interdisciplinary character of the GSIA, or Augier and Prietula (2007) who pay attention at the development of the Behavioural Theory of the Firm. These are two examples of historical research of the highest standards that touches upon some of the relevant issues, but passes by our main interest, simulation, only because the main questions are different. Our point here then is to record, and possibly explain, how did Simon, and his colleagues in the GSIA, develop simulation techniques. Therefore we start with four methodological papers on simulation from the 1960 by the GSIA people that give a pretty clear image of what simulation meant to them. We then move further back into the 1950's trying to find some clues as to what created their views. Finally, we turn again into the 1960's in an effort to see in more detail what the relation was between simulation techniques and economics proper.

Θεόδωρος Λιανός (ΟΕ, ΟΠΑ) *Ξενοφώντας: Ο Κένυς της Εποχής του;*

Ως κύριο έργο του Ξενοφόντα επί οικονομικών θεμάτων θεωρείται ο *Οικονομικός*, ένας μακρύς διάλογος μεταξύ Σωκράτη και Κριτόβουλου, ενός πλούσιου Αθηναίου, και μεταξύ Σωκράτη και Ισχόμαχου, ενός επιτυχημένου αγρότη. Στο έργο αυτό ο Ξενοφών εκθέτει απόψεις περί ηθικής, περί πλούτου, περί διαχείρισης της επιχείρησης, περί της σημασίας και του ρόλου της γυναίκας στον οίκο, περί διαχείρισης προσωπικού και φυσικά περί της γεωργίας. Το δεύτερο έργο του Ξενοφόντα επί οικονομικών θεμάτων φέρει τον τίτλο *Πόροι ή Περί Προσόδων* και είναι ουσιαστικά ένα οικονομικό πρόγραμμα ανόρθωσης της οικονομίας της Αθήνας. Γενικά, οι *Πόροι* θεωρείται ότι είναι ένα δοκίμιο δημοσιονομικής πολιτικής. Από το έργο αυτό, ο Ξενοφών έχει χαρακτηριστεί ως ο Κένυς της εποχής του (Rossetti, 2013). Ο χαρακτηρισμός αυτός μόνον εν μέρει είναι σωστός. Όπως δείχνει και ο τίτλος του, σκοπός αυτού του άρθρου είναι να εξετάσει το περιεχόμενο του έργου ως προς τις θεωρητικές πρωτοτυπίες που παρουσιάζει και ως προς την οικονομική πολιτική που προτείνει. Από την εξέταση αυτή θα προκύψει και η απάντηση στο ερώτημα αν και σε ποιο βαθμό ο ισχυρισμός ότι ο Ξενοφόντας ήταν ο Κένυς της εποχής του είναι βάσιμος.

Διάλλειμα: 19:05-19:20

2^η Συνεδρία: 19:20-21:30

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ I

Πρόεδρος: Λευτέρης Τσουλφίδης (ΟΕ, ΠΑΜΑΚ)

Θεόδωρος Μαριόλης (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) *Η Θεωρία Οικονομικών Κρίσεων του Marx*

Υποστηρίζεται ότι η θεωρία οικονομικών κρίσεων του Marx συνιστά σύστημα τριών διακριτών «υποθεωριών» περί: (i) οικονομικών διακυμάνσεων κατανομής εισοδήματος-ανεργίας, (ii) ενεργού ζήτησης, και (iii) πτωτικής τάσης του μέσου ποσοστού κέρδους. Προσδιορίζονται οι σχέσεις μεταξύ αυτών των υποθεωριών και συμπεραίνεται ότι η κατά σειρά τρίτη υπερκαθορίζει τις υπόλοιπες. Τέλος, επιχειρείται αποτίμηση του μαρξικού συστήματος των κρίσεων βάσει νεότερων ευρημάτων της οικονομικής επιστήμης.

Νικόλαος Ροδουσάκης (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) *Το Υπόδειγμα «Θηρευτή-Θηράματος» του Goodwin και οι Παραλλαγές του: Προς μία Γενική Θεωρία των Ενδογενών Οικονομικών Διακυμάνσεων*

Στο παρόν εκτίθενται παραλλαγές του γνωστού υποδείγματος «θηρευτή-θηράματος» του Goodwin. Στο εν λόγω υπόδειγμα υπάρχει η δυνατότητα εισαγωγής μίας σειράς οικονομικά λελογισμένων υποθέσε-

ων, οι οποίες αφενός επανξάνουν τον βαθμό ρεαλισμού του και αφετέρου επηρεάζουν την δυναμική του συμπεριφορά. Ειδικότερα, η έμφαση δίνεται σε γενικεύσεις βάσει της συνάρτησης επενδύσεων *à la* Bhaduri-Marglin, οι οποίες αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στη κατανομή-μεγέθυνση-ενεργό ζήτηση σε όλες τις τις διαστάσεις και, κατά συνέπεια, αποτελούν βασικά εργαλεία μελέτης του τρόπου αυτοαναπαραγωγής της «οικονομίας της αγοράς».

Παναγιώτης Μιχαηλίδης (ΣΕΜΦΕ, ΕΜΠ), Κωνσταντίνος Κωνσταντάκης (ΣΕΜΦΕ, ΕΜΠ) *Business Cycles and Economic Crisis in Greece: The Political Economy of Car Sales in Athens (2000-2012)*

Greece is widely hailed to be among the most prominent victims of the recent global recession since the downfall of its economic activity, caused by local and international factors, has reached levels that are directly comparable only to the Great Recession. In this context, after providing an extensive analysis of the Greek economy which summarizes crucial political economy and historical facts and trends, we attempt to shed light on a prominent victim of this situation, i.e. the car sales industry in Athens, Greece over the time period 2000-2012 using monthly data. To this end, an appropriate econometric model, that incorporates a large number of potential political economy determinants which account for the relevant factors, is used and several econometric techniques are employed such as stationarity testing; filtering; white noise testing; periodicity analysis; correlation analysis and causality testing. Our empirical investigation determines the political economy and other variables that act either as pro- or countercyclical factors in business cycles fluctuations of the car sales industry in Athens.

Χαράλαμπος Οικονομίδης (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο), Ελευθερία Τσαρπαλή (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) *Μία Προσέγγιση του Ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών της Ελληνικής Οικονομίας μέσω της Ανάλυσης Εισροών-Εκροών*

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εύρεση των κλάδων στα προϊόντα των οποίων οφείλεται κατά κύριο λόγο η πτωτική πορεία σημαντικών μακροοικονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας την δεκαετία 2000-2010, όπως είναι για παράδειγμα η αποταμίευση και το εμπορικό ισοζύγιο. Πιο συγκεκριμένα, επιχειρείται η διεξαγωγή συμπεράσματος σχετικά με το εάν για την πορεία των εν λόγω μεγεθών, ήταν σημαντικότερη η συμβολή εμπορεύσιμων προϊόντων ή η συμβολή μη εμπορεύσιμων προϊόντων. Αυτό γίνεται μέσω του υπολογισμού των εθνικολογιστικών στοιχείων της χώρας, ανά κατηγορία προϊόντων, στην αρχή και στο τέλος της δεκαετίας. Διαπιστώνεται ότι για την πτωτική πορεία των εν λόγω μεγεθών, σημαντική ήταν η συμβολή των εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, ενώ η εγχώρια παραγωγή ήταν εστιασμένη ως επί τω πλείστον σε μη εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες.

Παναγιώτης Μελαχρινός (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) *Ανάλυση Εισροών-Εκροών της Προ και Μετά Ευρώ Ελληνικής και Γερμανικής Οικονομίας*

Στην παρούσα εργασία προσεγγίζονται οι διαρθρωτικές αλλαγές που συντελέστηκαν στην ελληνική και στην γερμανική οικονομία κατά τη μετάβαση από την προ-ευρώ στη μετά-ευρώ κατάσταση. Η προσέγγιση πραγματοποιείται μέσω της εύρεσης των κλαδικών πολλαπλασιαστών, τόσο των «καθέτων επιδράσεων» (ζήτησης) όσο και των «οριζόντιων επιδράσεων» (προσφοράς), βάσει της μεθόδου της «υποθετικής απόσπασης». Έτσι, προσδιορίζονται οι κλάδοι-κλειδιά και, κατ' επέκταση, η δυνατότητα των εθνικών οικονομικών συστημάτων να αναπτυχθούν μέσω της ζήτησης ή/και της προσφοράς.

Δείπνο

ΣΑΒΒΑΤΟ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ

3^η Συνεδρία: 9:00-11:10

ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ II

Πρόεδρος: Μιχάλης Ζουμπουλάκης (ΟΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας)

Γεώργιος Ξυράφας (ΟΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) *Η Έννοια της Βούλησης στην Οικονομική Σκέψη του Samuel Bailey*

Η έννοια της βούλησης, παρά τη δυσκολία των πολλαπλών διακρίσεων σημαίνοντος-σημαιομένου, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της φιλοσοφικής σκέψης του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Εντούτοις, η ανίχνευση του ρόλου της βούλησης στη διαμόρφωση του προγράμματος της οικονομικής επιστήμης – η οποία ξεπροβάλλει από τη μήτρα της ηθικής φιλοσοφίας κατά το αυτό διάστημα – αν και όχι ανέφικτη, καθίσταται μάλλον δυσχερής κατά την πρώτη φάση οριοθέτησης του περιεχομένου της νέας επιστήμης. Η θετική δόμηση της προαναφερθείσας οριοθέτησης έρχεται προϊόντος του χρόνου να υποκατασταθεί από μία φάση ενδοσκοπήσης και επαναπροσδιορισμού του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της νέας φάσης αποτελεί η εργογραφία του Samuel Bailey. Ο “Bentham του Hallamshire”, γνωστός κυρίως για τη σχετική θεώρησή του περί αξίας, υπήρξε φιλόσοφος που αφοσιώθηκε στην πολύπλευρη μελέτη της ανθρώπινης διανοίας και τη σχέση της με τη διαμόρφωση των ηθικών φαινομένων. Η παρούσα εισήγηση έρχεται να εξετάσει τη σύνδεση ανάμεσα στις οικονομικές ιδέες του Bailey και το φιλοσοφικό τους πλαίσιο μέσα από το πρίσμα της βούλησης. Η ανάγνωση αυτή αναδεικνύει σχετικά άγνωστες πτυχές της εργογραφίας του Βρετανού φιλοσόφου και ανοίγει ένα πλαίσιο διαλόγου που ακόμη και σήμερα έχει ενδιαφέρουσες προοπτικές.

Ειρήνη Λεριού (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) *Η Κοινωνική Ευημερία στην Οικονομική Σκέψη*

Υπάρχουν δυο κύριες οικονομικές σκέψεις της κοινωνικής ευημερίας. Η «Νεοκλασική Οικονομική της Ευημερίας» ή «Νεοκλασική Προσέγγιση», με κύριους εκφραστές τους Pigou, Marshall, Edgeworth, Sidewick, και η «Νέα Οικονομική της Ευημερίας» ή «Σύγχρονη Προσέγγιση», με κύριους εκφραστές τους Pareto, Kaldor, Hicks. Επίσης, εκτός από τους προαναφερθέντες και άλλοι έχουν ασχοληθεί με την οικονομική ευημερία, όπως ο Dupuit, ο Arrow κ.ά.. Ο Dupuit είναι ο εφευρέτης του πλεονάσματος του παραγωγού και του καταναλωτή ως βασικού δείκτη μέτρησης της ευημερίας. Ο Marshall (1842-1924) έκανε γνωστό το δείκτη αυτό, ως το πιο κατάλληλο, για εκείνη την εποχή, εργαλείο μέτρησης της μεταβολής της ευημερίας. Ο Edgeworth όρισε τον ακριβή ωφελμισμό που αποτελεί και τη κύρια αρχή του. Ο Pigou αποτελεί τον βασικότερο εκφραστή της «Νεοκλασικής Προσέγγισης», ενώ κεντρικός άξονας της θεμελίωσης της θεωρίας του ήταν η δημιουργία απλών, πρακτικών μέτρων για τη προώθηση της ευημερίας. Ο Pareto που αποτελεί τον βασικότερο εκφραστή της «Σύγχρονης Προσέγγισης» συνέθεσε ένα μοντέλο γνωστό ως «Αριστοποίηση κατά Pareto». Οι Kaldor-Hicks καθιέρωσαν ένα «νέο κριτήριο Pareto» που ονομάζεται και «Αρχή της αποζημίωσης». Ο Kenneth Arrow διατύπωσε ένα θεώρημα γνωστό ως «Θεωρία της Κοινωνικής Επιλογής». Βέβαια το ζήτημα της ευημερίας είχε απασχολήσει πολύ τον Αριστοτέλη, πάνω στον οποίο στηρίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό ορισμένοι μετέπειτα οικονομολόγοι.

Βασίλης Ρουσόπουλος (ΔΕ, ΤΕΙ Λάρισας) *Μορφές Σκέψης στην Ιστορία της Οικονομικής Επιστήμης. Παρουσίαση και Κριτική των Απόψεων του Siegfried Wendt*

Εκτίθενται κριτικά οι θέσεις, τις οποίες αναπτύσσει ο Γερμανός Καθηγητής της Οικονομικής Επιστήμης Siegfried Wendt (1901-1966), στο βιβλίο του *Ιστορία της Οικονομικής Επιστήμης* (1η έκδοση 1961, 2η βελτιωμένη έκδοση 1968). Ο Wendt χρησιμοποιεί ένα ιδιαίτερο κριτήριο ταξινόμησης των θεωρητικών ρευμάτων της οικονομικής επιστήμης, δηλαδή το κριτήριο των «Μορφών Σκέψης», και, ειδικότερα, διακρίνει εννέα Μορφές Σκέψης, οι οποίες αντιστοιχούν σε ισόποσα θεωρητικά ρεύματα της οικονομικής επιστήμης. Η παρούσα εισήγηση υποστηρίζει ότι ο Wendt θίγει όλα τα μεθοδολογικά θέματα, που απασχόλησαν και απασχολούν την οικονομική επιστήμη, έστω και από μία ειδική οπτική γωνία. Παρά ταύτα το βιβλίο του αξίζει να μελετηθεί, διότι στρέφει την προσοχή μας, πέραν από το περιεχόμενο, στη μεθοδολογία, και δίνει το έναυσμα για συζήτηση των Μορφών Σκέψης στην ιστορία της οικονομικής επιστήμης.

Γιώργος Διέλλας (ΑΣΕΠ) *Ηθική και Οικονομία: Η Ιστορική Διαμόρφωση των Απόψεων της Καθολικής Εκκλησίας για την Οικονομική Ζωή*

Η Καθολική Εκκλησία αποτελεί ένα σημαντικό θρησκευτικό, κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό θεσμό με ιστορία δύο χιλιάδων ετών, ο οποίος επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει τόσο με τις απόψεις του, όσο και με την δράση του, σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο πεδίο της οικονομικής σκέψης ο χριστιανισμός και ειδικότερα θεσμική έκφρασή του στη Δύση, ανέπτυξε αρκετά πρώιμα συγκεκριμένες απόψεις που επέδρασαν σημαντικά στην εξέλιξή της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η ηθική κατοχύρωση της φοροδοτικής υποχρέωσης των πολιτών, η ηθική απαξίωση του τόκου στο πλαίσιο του χρηματοπιστωτικού συστήματος τουλάχιστον μέχρι το μεσαίωνα, η οργανωμένη μέριμνα για όσους εξοβελίζονται από την οικονομική ζωή, η προώθηση του κορπορατισμού ως μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης, κ.α. Αν και η επίδραση του προτεσταντισμού στον καπιταλισμό έχει μελετηθεί σε βάθος, οι οικονομικές απόψεις της Καθολικής Εκκλησίας που αποτελεί σημείο ηθικής αναφοράς για πάνω από ένα δισεκατομμύριο πιστούς στον κόσμο, δεν έχει προσεγγιστεί αντιστοίχως. Ιδίως ζητήματα όπως το κοινό καλό, η αλληλεγγύη και η επικουρικότητα, ως αρχές υγιούς οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και η διαμόρφωση νέων θέσεων μετά τη συνάντησή της με τη νεωτερικότητα, είναι ζητήματα που η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να προσεγγίσει, μέσα από τη μελέτη των θέσεων, όπως αυτές διατυπώνονται στην κοινωνική διδασκαλία της Καθολικής Εκκλησίας.

Χρήστος Μπαλόγλου (ΟΤΕ) *Η Δικαία Διανομή του Πλούτου στην Ελληνική και Ελληνιστική-Ρωμαϊκή Πραγματικότητα: Τα Συστήματα των Ελληνικών Πόλεων και τα Κοινά Δείπνα Αγάπης*

Η παρούσα ανακοίνωση εντάσσεται σε ερευνητικό πρόγραμμα περί της συστηματικής ανάλυσης και κριτικής παρουσιάσεως των οικονομικών της Καινής Διαθήκης, αλλά και της οικονομικής διανοήσεως και συμπεριφοράς προσωπικοτήτων της εποχής της. Συγκρίνει δύο θεσμούς, έναν από την κλασική Αρχαιότητα και έναν από την ζωή της Αρχιεγόνου Εκκλησίας. Κατά την επιστημονική αυτή απόπειρα λαμβάνεται υπ' όψιν ο θεσμός των συσσιτίων, όπως αυτός περιγράφεται σε συγκεκριμένα πολιτεύματα και πολιτείες της ελληνικής αρχαιότητας και συγκρίνεται με τον θεσμό των κοινών δείπνων, που αποτελεί έναν κορυφαίο θεσμό της Αρχιεγόνου Αποστολικής Εκκλησίας. Τα «συστήματα» ως κορυφαίος θεσμός των «ευδοκμιουσών» πολιτειών και τα «κοινά δείπνα αγάπης» της Αρχιεγόνου Εκκλησίας αποσκοπούν στην ύπαρξη ομονοίας και «ενότητας» μεταξύ των πολιτών και των χριστιανών-μελών της Εκκλησίας. Κοινή αφετηρία και των δύο κορυφαίων θεσμών είναι ότι εδράζονται επί του ιδιοκτησιακού καθεστώτος.

Διάλλειμα: 11:10-11:30

4^η Συνεδρία: 11:30-13:20

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ II

Πρόεδρος: Σταύρος Δρακόπουλος (ΜΙΘΕ, ΕΚΠΑ)

Μαρία Γραμμένου (ΠΕ, ΑΠΘ), Πάνος Παναγιώτου (ΠΕ, ΑΠΘ) *Μία Ψυχανάλυση της Καπιταλιστικής Κρίσης: Ευρωπαϊκός Νότος, ο Αδύναμος Κρίκος του Συστήματος*

Στόχος μας είναι να προσεγγίσουμε το ζήτημα της οικονομικής κρίσης στα πλαίσια της ευρωζώνης μέσα από τον προσδιορισμό της σχέσης διαφορετικών επιπέδων ανάλυσης, μακροοικονομικής και μικροοικονομικής. Θεωρούμε σημαντική για την επίτευξη αυτού του στόχου την διττή προσέγγιση μέσω πολιτικής οικονομίας και ψυχανάλυσης. Προτείνουμε δύο σημεία σύγκλισης μεταξύ των δύο προσεγγίσεων. Έτσι, αρχικά, προσπαθούμε να συνδυάσουμε την θεωρία του Immanuel Wallerstein αναφορικά με τη σχέση των κρατών πυρήνα και κρατών περιφέρειας με το δίπολο «κανονικού»-«μη κανονικού» που εισάγει ο Foucault για να αναλύσουμε την ιδιότυπη διάκριση ανθρώπου-ζώου στο συμβολικό επίπεδο που κυριαρχεί στο δυποκειμενικό -ευρωπαϊκό υποκείμενο. Η προαναφερθείσα ταξική βιοπολιτική οδηγεί στην ιδιότυπη οικονομική σχέση μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενώ, η αίσθηση προσβολής της δημόσιας τάξης που εκπορεύεται από αυτήν δημιουργεί την ανάγκη αποκατάστασής της λαμβάνοντας χαρακτήρα θετικού σημαίνοντος. Δευτερευόντως είναι σημαντικό για την ανάλυση που επιχειρούμε να σκεφτούμε την κρίση όχι μονάχα ως κρίση οικονομική, αλλά ως κρίση πο-

λιτισμού, του ίδιου του υποκειμένου. Το πέρασμα από την κοινωνία της επιβεβλημένης απόλαυσης στην κοινωνία της απαγόρευσης και η καλλιέργεια ενοχής ως όπλο στα χέρια της εξουσίας ώστε να κερδηθεί η αποδοχή των καταστροφικών για τα συμφέροντα του λαού πολιτικών που ακολουθούνται, μας βοηθούν να πραγματοποιήσουμε μια πρώτη σύνδεση με την ψυχανάλυση και ιδίως με την λακανική θεωρία. Συνδυάζοντας αυτά τα δύο σημεία σύγκλισης προτείνουμε την θεώρηση της δομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, ως ένα δυναμικό πεδίο έκφρασης του αδύναμου κρίκου του καπιταλιστικού συστήματος, ως το πλέον δυναμικό σημείο έκφρασης της πολιτικής ως τέτοιας, ικανό να αποδιαρθρώσει το σύστημα.

Σταύρος Μαυρουδέας (ΟΕ, ΠΑΜΑΚ) *Η Θεωρία της Χρηματιστικοποίησης: Θεωρητικές Καταβολές και Αναλυτικές και Εμπειρικές Αδυναμίες*

Η θεωρία της χρηματιστικοποίησης (σε διάφορες παραλλαγές) είναι σήμερα εξαιρετικά δημοφιλής ανάμεσα στις Ετερόδοξες και Ριζοσπαστικές ερμηνείες της παγκόσμιας οικονομικής του 2007-8. Έχει επίσης σημαντική επίδραση στις αντίστοιχες ερμηνείες της ελληνικής κρίσης που οδήγησε στα Μνημόνια με ΕΕ-ΔΝΤ-ΕΚΤ. Η εργασία αυτή, πρώτον, εξετάζει τις θεωρητικές καταβολές της θεωρίας της χρηματιστικοποίησης. Εντοπίζει τις ρίζες της στο έργο του R. Hilferding και στο ρεύμα της *Μηνιαίας Επιθεώρησης (Monthly Review)* αλλά επισημαίνει και τις σημαντικές διαφορές με αυτές. Δεύτερον, διατυπώνει μία κριτική τόσο των αναλυτικών όσο και των εμπειρικών επιχειρημάτων της θεωρίας της χρηματιστικοποίησης. Όσον αφορά τα αναλυτικά επιχειρήματα, δείχνεται ότι εσφαλμένα υποστηρίζεται ότι η χρηματιστικοποίηση αποτελεί ένα νέο στάδιο του καπιταλιστικού συστήματος καθώς και ένα νέο τύπο οικονομικής κρίσης. Όσον αφορά τα εμπειρικά επιχειρήματα, δείχνεται ότι αδυνατεί να κατανοήσει και να ερμηνεύσει ρεαλιστικά τον πραγματικό τρόπο λειτουργίας των σύγχρονων καπιταλιστικών οικονομιών καθώς και την παγκόσμια καπιταλιστική κρίση του 2007-8 αλλά και την ελληνική κρίση. Συνολικά, η θεωρία της χρηματιστικοποίησης αποτιμάται ως αδιέξοδη.

Νίκος Θεοχαράκης (ΟΕ, ΕΚΠΑ) *Η Πολιτική Οικονομία του Δημοσίου Χρέους: Μια Προσέγγιση από την Σκοπιά της Ιστορίας της Οικονομικής Σκέψης*

Η εισήγηση επιχειρεί να διερευνήσει την ιστορία της αναλυτικής μεταχείρισης του δημόσιου χρέους στην Αστική Πολιτική Οικονομία, από τον 18ο αιώνα έως το μέσο του 20ου αιώνα.

Ιωάννης Βαβούρας (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο), Μαρία-Ελένη Συρμαλή (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) *Νέα Θεσμική Οικονομική: Μια Θεωρητική Προσέγγιση υπό το Πρίσμα της Κρίσης Χρέους της Χώρας*

Είναι πλέον ευρύτερα αποδεκτό ότι η αποτελεσματικότητα της οικονομικής παραγωγής δεν εξαρτάται μόνο από τη συσσώρευση και καλύτερη οργάνωση των συντελεστών παραγωγής σύμφωνα με τη νεοκλασική θεωρία. Παράλληλα, δίνεται έμφαση και στη θεσμική θεώρηση της οικονομικής μεγέθυνσης. Η επανάκτηση του θεωρητικού και εμπειρικού ενδιαφέροντος για τη λειτουργία των θεσμών στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας έγινε από τη Νέα Θεσμική Οικονομική. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, οι θεσμοί δεν είναι εξωγενώς ορισμένοι, αλλά συνιστούν ενδογενή περιοριστικά πλαίσια και εργαλεία για την οικονομική ανάπτυξη, διαμορφώνοντας κίνητρα και σταθερές δομές στις ανθρώπινες συναλλαγές μέσα από την επιβολή σταθερών κανόνων. Οι κυρίαρχες θεωρίες της Νέας Θεσμικής Οικονομικής δίνουν έμφαση όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στους θεσμούς υπό το πρίσμα των οποίων μπορούν να αναζητηθούν και οι βαθύτερες αιτίες της κρίσης χρέους της εκάστοτε χώρας ως μια αντανάκλαση όχι μόνο των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών θεσμών αλλά και του τρόπου με τον οποίο συμπλέκονται μεταξύ τους. Αν κατανοηθούν οι γενεσιουργές αιτίες του προβλήματος, τότε μέσα από αυτές τις θεωρητικές αναφορές μπορούν να προκύψουν και οι αποτελεσματικές πολιτικές για τη μακροχρόνια επίλυση αυτών των φαινομένων, ώστε οι επιλεγόμενες λύσεις να είναι συμβατές με τις δυνατότητες, τους περιορισμούς και τις συνθήκες διάρθρωσης και λειτουργίας της οικονομίας καθώς και του ευρύτερου κοινωνικοπολιτικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο λειτουργεί. Συνακόλουθα, στα πλαίσια των επικρατέστερων θεωριών προτείνονται οι θεσμικές προϋποθέσεις της διατηρήσιμης αντιμετώπισης της κρίσης χρέους μέσα από την επίτευξη αποτελεσματικών θεσμικών μεταρρυθμίσεων που μπορούν να οδηγήσουν σε σταθερό οικονομικό και δομικό μετασχηματισμό. Με δεδομένο αυτό το εννοιολογικό πλαίσιο, παρουσιάζεται ο τρόπος διασύνδεσης της οικονομίας με τους υπάρχοντες οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς ενώ επανεξετάζεται ο ρόλος της Νέας Θεσμικής Σχολής στην επιδίωξη του οικονομικού αποτελέσματος. Κατ' αυτό τον τρόπο αναλύεται ο ορισμός των θεσμών

ενώ γίνεται αναφορά σε έννοιες όπως οι τυπικοί και οι άτυποι θεσμοί, οι οργανισμοί, η ποιότητα της διακυβέρνησης ως ένα σύνολο παραγόντων, οι οποίοι πλαισιώνουν τη μελέτη του θεσμικού περιβάλλοντος και αναλύονται μέσα από τη διαμόρφωση της οικονομικής οργάνωσης.

5^η Συνεδρία: 13:20-15:30

ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΙΙΙ

Πρόεδρος: Ιωάννης Βαβούρας (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο)

Δημήτρης Μυλωνάκης (ΟΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης) *Mathematics, Formalism in Economic Discourse: A Potted History with Some Partial Explanation*

Excessive mathematisation and formalisation of economic science has been one of the most important, if not the most important, feature of the development of economic science in the latter part of the twentieth century. So pervasive is mathematical modeling in economic discourse that one leading critic has gone as far as to describe the use of mathematics in economics as a form of ideology (Lawson, 2012). This paper describes the why's and how's of the process that has led to this state of affairs. The mathematisation and formalisation of economic science is a complicated process involving social, economic, intellectual, ideological and institutional factors. Recent scholarship including Ingrao and Israel (1990), Mirowski (1989, 2003), Weintraub (1985, 2002), Morgan and Rutherford (eds) (1998) among others, has helped to shed light to the factors involved in this process. Some of these works have set new standards to economic historiography. Although, thanks to these and other works, we are now in a much better position to understand the phenomenon of formalisation and mathematisation of economic science, most accounts tend to rely heavily on one or two factors involved in the process. Hence, for example, Lawson (2003, ch. 10), following Ingrao and Israel (1990), lays great emphasis on the role mathematics in Western Culture, coupled with an evolutionary, natural selection argument, as the basic determining factors, while Hodgson's (2012) emphasis lays with some institutional developments following World War II. These accounts, although shedding important light to some of the factors involved, leave some important questions unanswered. If the importance of mathematics in Western culture is the basic causal factor, why, for example, did this formalisation process only take place to such an extent after the Second World War? And why has it only come to dominate economics and not other social sciences such as sociology, anthropology and politics (although, especially in the latter, it has made some important headway) where the institutional factors at work were of a similar nature? In order to do justice to this multi-causal phenomenon, and to provide some, however tentative answers to these questions, all the different factors involved in the process of mathematisation have to be brought to bear on our explanation by showing explicitly how each of them has affected this process. In what follows we will try, on the basis of the existing literature, to offer a synthesis of the why's and how's of this complicated process. The story is brought up to 1960 focusing mostly on the intellectual but also on some socioeconomic and institutional factors involved.

Γιώργος Σώκλης (ΙΤΕΠ, και ΣΕΜΦΕ, ΕΜΠ) *Ποσότητες Εμπορευμάτων για την Παραγωγή Εμπορευμάτων και Τιμές*

Η εμπειρική σχέση μεταξύ των τιμών και των ποσοτήτων εργασίας που απαιτούνται για την παραγωγή των εμπορευμάτων, ήτοι των «εργασιακών αξιών», έχει αποτελέσει αντικείμενο σημαντικού αριθμού μελετών κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Το κύριο συμπέρασμα, στο οποίο καταλήγει η συντριπτική πλειοψηφία των εν λόγω μελετών, είναι ότι τιμές και εργασιακές αξίες δεν αποκλίνουν κατά «πολύ» και, συνεπώς, στον πραγματικό οικονομικό κόσμο οι εργασιακές αξίες συνιστούν τον κύριο προσδιοριστικό παράγοντα των τιμών. Από την άλλη μεριά, είναι γνωστό ότι ως «βάση μέτρησης της αξίας» μπορεί να θεωρηθεί, πέραν της εργασίας, οποιοδήποτε «βασικό» (*à la Sraffa*) εμπόρευμα και, επομένως, είναι δυνατόν να προσδιοριστούν οι λεγόμενες «εμπορευματικές αξίες», ήτοι οι άμεσες και έμμεσες ποσότητες εμπορευμάτων που απαιτούνται για την παραγωγή των εμπορευμάτων. Σκοπός της παρούσης είναι η εκτίμηση της απόκλισης τιμών-εργασιακών και τιμών-εμπορευματικών αξιών που αντιστοιχούν στους πίνακες εισροών-εκροών της Γαλλικής (για τα έτη 1995 και 2005), Ιαπωνικής (για το έτος 2000) και Φινλανδικής (για το έτος 2004) οικονομίας, και η αντιπαράθεση των σχετικών αποτελεσμάτων. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η εμπειρική διερεύνηση της σχέσης τιμών-αξιών δεν θα πρέπει να απορρίπτει *a priori* τις εναλλακτικές βάσεις μέτρησης της αξίας.

Περσεφόνη Τσαλίκη (ΟΕ, ΑΠΘ), Λευτέρης Τσουλφίδης (ΟΕ, ΠΑΜΑΚ) Κοινωνικά Αναγκαία Τεχνική και Οικονομική Θεωρία

Το κεντρικό σημείο της εργασίας είναι η έννοια της κοινωνικά αναγκαίας ή δεσπόζουσας τεχνικής και η πραγμάτευσή της στις θεωρίες της αξίας και της διανομής. Το επιχείρημά μας είναι ότι ούτε ο μέσος όρος, αλλά ούτε και το ελάχιστο κόστος παραγωγής ταυτίζονται αναγκαστικά με τη δεσπόζουσα τεχνική. Η δεσπόζουσα τεχνική στην πραγματικότητα προσεγγίζεται με τον τύπο των κεφαλαίων, όπου η επέκταση ή η περιστολή της συσσώρευσης κεφαλαίου λαμβάνει χώρα. Υπό αυτή την έννοια, η δεσπόζουσα τεχνική γίνεται αντιληπτή και βεβαίως θεωρητικοποιείται ως οριακή, πράγμα που σημαίνει ότι η εν λόγω τεχνική χρησιμοποιείται από τις μονάδες κεφαλαίου που εισέρχονται (ή εξέρχονται) του κλάδου, και, ως εκ τούτου, επεκτείνουν (ή περιστέλλουν) την προσφορά του κλάδου. Η έννοια αυτή της δεσπόζουσας τεχνικής είναι απολύτως σύμφωνη με την κλασική θεωρία της αξίας και της διανομής και δεν συνάδει με την αντίστοιχη νεοκλασική θεωρία, παρότι που η εν λόγω θεωρία εδράζεται ρητά στην οριακή ανάλυση.

Δημήτρης Παϊταρίδης (ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) Η Παραγωγική και Μη Παραγωγική Εργασία πίσω από τους Εθνικούς Λογαριασμούς

Στην παρούσα εισήγηση πραγματοποιείται μία ιστορική αναδρομή στο σύστημα των Εθνικών Λογαριασμών, από τον 17^ο αιώνα όπου εμφανίζονται στην Αγγλία οι πρώτες εκτιμήσεις του εθνικού εισοδήματος, έως και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Ωστόσο, η εισήγησή μας δεν περιορίζεται σε μία καταγραφή της ιστορικής εξέλιξης των Εθνικών Λογαριασμών. Ταυτόχρονα αναδεικνύουμε και τη διάκριση μεταξύ παραγωγικής και μη παραγωγικής εργασίας πίσω από τις μετρήσεις του Εθνικού Εισοδήματος. Μία διάκριση η οποία έλαβε διαφορετικό περιεχόμενο στις επιμέρους Σχολές Οικονομικής Σκέψης, ώστε κάθε φορά να μεταβάλλονται και οι ίδιοι οι Εθνικοί Λογαριασμοί. Επομένως, βάση της διάκρισης αυτής η εισήγηση χωρίζεται σε τρία μέρη: α) στην περίοδο του Μερκαντισμού όπου εμφανίζονται οι πρώτοι εθνικοί λογαριασμοί, β) στην περίοδο από τον Μερκαντισμό έως τον Alfred Marshal όπου θεμελιώνεται από την Κλασική Σχολή, η διάκριση μεταξύ παραγωγικής και μη παραγωγικής εργασίας και γ) στο Σύστημα των Εθνικών Λογαριασμών στον 20ο Αιώνα, όπου πλέον η διάκριση μεταξύ παραγωγικής και μη παραγωγικής εργασίας έχει υποχωρήσει, ενώ πληθαίνουν οι απόψεις που υποστηρίζουν πως ακόμη και μη αγοραίες δραστηριότητες θα πρέπει να περιλαμβάνονται στις εκτιμήσεις του Εθνικού Εισοδήματος.

Δημοφάνης Παπαδάτος (ΤτΕ, και ΔΔ, Πάντειο Πανεπιστήμιο) Δανειακό Χρηματικό Κεφάλαιο, Μορφές Χρήματος και Τόκος: Προτεινόμενο Πλαίσιο για ένα Μαρξιστικό Μακρο-Νομισματικό Σχήμα

One of the major contributors in the anti-quantity theoretical tradition in monetary theory is Marx. Marx as a monetary theorist was significantly influenced by the anti-quantity theoretical tradition of the anti-bullionists and the Banking school. However, his own work provided necessary foundations for further arguments of that tradition. Marx, in the context of his circuit of total social capital, was able to combine forms of capital active in both the spheres of production and circulation, including forms of money-capital, and that way to subordinate money to the movement of total social capital. In this connection I argue that the most important of Marx's contributions in the anti-quantity theoretical tradition and monetary theory in general, is the introduction of his concept of interest-bearing capital. The paper shows that the use of the concept of interest-bearing capital permits a much deeper understanding and analysis of the nature and role of credit-money, the other forms of money and finance in the framework of capitalist economies, when placed in the context of the circuit of total social capital. Moreover the special role attributed to the form of loanable money capital, allows for the construction of an 'abstract macro-monetary schema' where money is subordinated to the movement of the circuit of capital which is in line with Marx's own effort in Capital III, to construct a similar model in which the movement of money is subsidiary to the movement of capital. The general validity of the macro-monetary schema suggested here is revealed as the mainstream theories for interest rate determination, that is loanable funds theory and liquidity preference theory, can be interpreted as particular instances of loanable money capital.

Ολοκλήρωση Εργασιών

Γεύμα

Οργανωτική Επιτροπή
Νίκος Θεοχαράκης
Θεόδωρος Μαριόλης
Χαράλαμπος Οικονομίδης
Δημήτρης Παϊταρίδης
Γιώργος Πετράκος
Νίκος Ροδουσάκης
Γιώργος Σώκλης

Επιστημονική Επιτροπή
Ιωάννης Βαβούρας
Σταύρος Δρακόπουλος
Μιχάλης Ζουμπουλάκης
Νίκος Θεοχαράκης
Θεόδωρος Μαριόλης
Λευτέρης Τσουλφίδης
Μιχάλης Ψαλιδόπουλος

Χορηγοί
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΥΠΩΘΗΤΩ-ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ MATURA
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ